

planten. In eerste instantie gaf dit alleen een roodbloeiende bastaard. Deze z.g.n. F_1 = bastaard zag er precies eender uit als zijn roodbloeiende ouder; toch zijn ze in erfelijke zin verschillend, hetgeen echter pas blijkt uit de nakomelingschap. De roodbloeiende ouder geeft steeds roodbloeiende dochterplanten; de roodbloeiende bastaard evenwel 3 roode tegen 1 witte plant. M.a.w. hoewel de roodbloeiende bastaard sprekend op zijn roodbloeienden ouder geleek, was hij in aanleg van dezen onderscheiden. Men dient daarom scherp te onderscheiden tusschen het genotype, het erfbeeld, den erfelijke aanleg tegenover het phaenotype, het verschijningsbeeld, ook wel genoemd verschijningsvorm. Wat wij van een individu kunnen zien is natuurlijk alleen zijn phaenotype, het geheel van zijn uiterlijke verschijning, de som van de aan hem aanwezige kenmerken. Hoe zijn genotype is, zijn eigenlijke wezen, de som van alle erfactoren, zijn „constitutiefomule”, kunnen wij eerst uit zijn nakomelingschap met zekerheid opmaken.

Behalve op het splitsen van bastarden en op het verschijnsel van dominantie moet ik nog op een derde belangrijk feit uit de erfelijkheidsleer wijzen. Van de Chineesche primula kennen wij een rood- en een witbloeiend soort. Wanneer wij nu van het steeds roodbloeiend ras een aantal planten, voordat zij bloeien, in een warme vochtige broeikas bij een temperatuur van plm. 30 graden laten opgroeien, dan zullen wij zien, dat deze planten zuiver wit bloeien, zooals anders alleen de primula's van het witte ras doen. Zoodra wij nu zulk een plant met witte bloemen brengen in een koude kas, dan worden de zich later ontwikkelende bloemen weer geheel normaal rood. Zelfs wanneer wij gedurende vele generaties de planten van het roodbloeiende ras in de warme kas kweeken, zoodat gedurende deze generaties de roode bloemkleur niet tot stand komt, dan nog zullen deze planten, zoodra wij ze naar buiten brengen, na korten tijd weer de typische roode bloemkleur krijgen, aan het ras eigen.

Hieruit volgt, dat het milieu wel grooten invloed uitoefent op het phaenotype, den verschijningsvorm, doch het genotype, de erfelijke aanleg, niet in 't minst verandert. M.a.w. door de milieufactoren wordt alleen het kenmerk veranderd, het kiemplasma blijft onaantastbaar.

Wanneer het milieu geen anderen invloed had dan op den verschijningsvorm van het individu, dan zou, wat den mensch betreft, van verandering of verbetering van het milieu geen enkel heil zijn te verwachten.

Er is echter een groote groep biologen, die aannemen, dat het milieu wel degelijk het kiemplasma kan beïnvloeden en daarmee het genotype, den erfelijke aanleg, veranderen. Dan krijgen de nakomelingen van het individu, dat dit veranderde erfplasma bezit, nieuwe eigenschappen, die evenals alle andere eigenschappen, welke van het kiemplasma afhankelijk zijn, overgeërfd worden. Deze nieuwe variaties, ontstaan tengevolge van veranderingen van het erfbeeld, noemt men, in navolging van onzen beroemden landgenoot Hugo de Vries, mutaties.

Op welke wijze de verandering van het erfbeeld (idiovariabiliteit) door mutatie ontstaat is nog onbekend; men volstaat met aan te nemen, dat de mutatie wordt opgewekt door milieuprikkels, die het kiemplasma op een of andere wijze hebben getroffen. Voorts is men algemeen van gedachte, dat de wijziging, die aldus in de erfelijke samenstelling ontstaat, is toe te schrijven aan een verlies, een aanwinst of een verandering van één of meer erfactoren. Mutatie kan derhalve zoowel gunstig als ongunstig uitvallen of, zooals Dr van Herwerden¹⁾ het uitdrukt, ze speelt wellicht een rol zoolwiel bij de wording als bij de verwording van den mensch.

In dit verband dient ook nog even gewezen te worden op het vraagstuk der z.g.n. overerving van verworven eigenschappen, een onderwerp, dat reuven lang de gemoederen zoowel van geleerden als van leken heeft beziggehouden. Wat de oude formuleering betreft kan dit vraagstuk als afgedaan beschouwd worden, want de eigenschappen erven niet over, alleen de aanleg voor een bepaalde eigenschap wordt overgeërfd. In de nieuwe formuleering evenwel of het n.l. mogelijk is, dat onder invloed van tijdens het leven verkregen eigenschappen het kiemplasma op zoodanige wijze veranderd wordt, dat later bij het nageslacht daar dezelfde eigenschap tot uiting komt, is dit vraagstuk nog altijd een actueel probleem. Het moet toegegeven worden, dat, hoewel reeksen van onderzoekingen zijn gedaan om het vraagstuk der overerving van verworven eigenschappen op te lossen, zekere bewijzen hiervoor zeer schaarsch zijn. Niettemin wijzen eenige proeven er op, dat het inderdaad mogelijk is een erfelijke verandering in het kiemplasma aan te brengen. Met Dr van Herwerden zijn wij dan ook van meening, dat het oude vraagstuk der overerving van eigenschappen niet als voor goed weerlegd ter zijde kan geschoven worden. Anderzijds houde men goed in het oog, dat de verhoudingen hier zeer ingewikkeld zijn. Grofmechanische veranderingen b.v. laten geen enkel spoor in dit opzicht achter. Denk maar aan

China, waar de Chineesche vrouwen, na duizenden jaren van verminking van den voet, nog steeds met normale voeten ter wereld komen. Zooveel is echter zeker, dat de strijd of de verschillen onder de menschenrassen en menselijke individuen op milieu- en opvoedingsverschillen of op aanlegverschillen berusten nog niet is beslist. Wel mag men evenwel aannemen, dat de aanleg van overheersende beteekenis in dit opzicht is.

A. C. D.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Kerkelijk en onkerkelijk Nederland.

I.

Het vorige jaar hebben we in dit blad eenige beschouwingen over de „onkerkelijkheid” in Nederland gegeven.¹⁾ De uitkomsten van de volkstelling van 1930 werden met die der vorige vergeleken, voorzover zij op de indeeling der bevolking volgens de „kerkelijke gezindten” betrekking hadden.

Het bleek nu dat het percentage dergenen, die niet tot een kerkelijke gezindte gerekend wilden worden, vooral in de periode 1920—1930 zeer sterk toegenomen was. Die verschuiving in de „onkerkelijke richting” kon men wel het duidelijkst bij de menschen van 20—30, en van 30—40 jaar waarnemen.

De toename van het percentage onkerkelijken ging met een afname van het percentage Ned. Hervormden gepaard. Bij de Roomsche-Katholieken en de Gereformeerden was de toestand niet veel veranderd, het meest nog — en wel in gunstigen zin — bij de eersten. We zullen de conclusies, die in de genoemde artikelen vermeld zijn, nu niet herhalen, maar willen toch enkele cijfers daaruit mededeelen, omdat die bij de verdere bespreking van het materiaal, dat de volkstelling van 1930 ons geschonken heeft, moeilijk gemist kunnen worden.

De onderstaande tabel geeft de verdeling van een aantal „leeftijdsgroepen” over de verschillende kerkelijke gezindten in procenten.

Leeftijd ²⁾	Ned. Herv.	R.K.	Geref.	Onkerk.
0—10 jaar	29.5	41.7	8.5	15.4
10—20	33	37.9	8.3	14.8
20—30	33.5	36.3	8.1	15.7
30—40	34.3	34	7.7	17
40—50	36.9	32.7	7.6	14.8
50—60	39.15	33	7.6	11.7

Van 1000 volwassenen, tusschen de 30 en 40 jaar, waren in 1930 dus 343 Ned. Herv., 340 Roomsche-Katholieken, 77 Gereformeerden en 170 „Onkerkelijk”.

Bijna 42 % van alle kinderen beneden 10 jaar, was in 1930 Katholiek, nog geen 30 % Ned. Herv. Meer dan 15 % leefde buiten alle kerkelijke verband, in den meest ruimen zin des woords genomen. In 1920 waren die getallen respectievelijk 38.1, 38.3 en 9.3 %.

In 1920 waren dus van de 1000 hier bedoelde kinderen nog 381 Ned. Herv., in 1930 slechts 295. (Men zie de tabel.)

In 1920 waren van die 1000 kinderen 383 Roomsche en slechts 93 „onkerkelijk”. In 1930: 417 Roomsche en 154 „onkerkelijk”. (Bij de Geref. waren die getallen resp. 88 en 85, of nog nauwelijks: 875 en 850 per 10000 kinderen.)

Dergelijke getallen laten aan duidelijkheid helaas niets te wenschen over.

In 10 jaar tijds daalt het percentage Ned. Herv. kinderen met meer dan 22 %, het aantal Roomsche kinderen stijgt met 9 %, dat der onkerkelijken echter met iets meer dan 65 %.

Een van de voornaamste oorzaken van de daling van het percentage Ned. Herv. kinderen, is het lagere geboortecijfer. Het getal wordt echter ook gedrukt door de uitbreiding van vele kinderrijke gezinnen (arbeidersgezinnen), en door het feit dat menig ouderpaar, dat zich bij de volkstelling op grond van zijn doop nog Ned. Herv. noemde, de kinderen als „onkerkelijk” opgaf, wijl deze het sacrament niet ontvangen hadden.

De stijging van het percentage R.-K. kinderen hangt natuurlijk met het hooge geboortecijfer samen; die van het percentage jeugdige „onkerkelijken” is het gevolg van de werking van een aantal factoren. We noemden reeds de uitbreiding van talrijke gezinnen: de groep der „onkerkelijken” ontvangt namelijk, zooals we vroeger uiteengezet hebben, vooral van menschen in de leeftijdperiodes van 20—50 jaar, een geduchte versterking. Maar, terwijl bij de Roomschen op 396 volwassenen van 20—50 jaar, 439 jeugdigen beneden twintig jaar voorkomen³⁾, heeft de groep der onkerkelijken op 459 volwassenen, 422 jongeren. (Bij de Geref. zijn deze getallen resp. 404 en 420, bij de Ned. Herv. 421 en 363.)

1) Zie „De Reformatie” van 12, 19, 26 Juli en 2 Aug. 1935.
2) Berekend uit de cijfers op pag. 180 en 181 in dl III van de „Volkstelling 1930” voorkomend.
3) Zie „De Reformatie” van 26 Juli 1935. Alle getallen zijn berekend als in noot 2 genoemd.

Daaruit volgt dat een laag geboortecijfer in de groep der onkerkelijken, de stijging van het percentage kinderen, welke toch zeer belangrijk is, tegenwerkt. De aanwas van buitenaf moet dus zeer groot geweest zijn. Zonder dien aanwas zou op den duur weer een daling optreden.

We hebben dus enerzijds groepen (R.-K. en Geref.), bij wie het aantal jeugdigen grooter is dan het aantal volwassenen tot 50 jaar. Voor hun toekomst is dat een gewichtige factor.

Aan de andere zijde bestaan er groepen (Ned. Hervormden en „onkerkelijken”), bij wie het aantal jeugdigen geringer is. Die groepen hebben dus voor hun toekomst zeker een krachtige versterking van buiten noodig, anders nemen zij af. Tot nu toe hebben alleen de „onkerkelijken” die versterking, en wel in zeer ruime mate, verkregen. Maar ook — we bezien hier alleen de statistische zijde van het vraagstuk — de Gereformeerden kunnen een versterking van buitenaf niet missen. De afval verzwakt ook de getalsterkte van deze groep.

De „geestelijke zijde” van het aangeroerde probleem is natuurlijk oneindig veel belangrijker. Wanneer we die „zijde” bezien, is de vraag, of een versterking van „onze groep” „gewenscht” is, niet moeilijk te beantwoorden. De smart over den grooten afval brengt vanzelf de bede om terugkeer en behoud op de lippen.

* * *

Een andere tabel, welke op den „burgerlijken staat” betrekking heeft, vraagt nu onze aandacht. Zij geeft een antwoord op de vraag hoeveel van de 1000 mannen en 1000 vrouwen, die tot een bepaalde kerkelijke groep behooren, gehuwd waren. De cijfers van deze tabel bevestigen weer de conclusies, die we aan een beschouwing van de vorige verbonden.

Daarover den volgenden keer.

A.

B. I. B.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Te veel.

Als de dingen gaan spannen, is er altijd veel gevaar voor begripsverwarring en legendenvorming. Daaraan denk ik, wanneer ik in bladen en brieven lees en in gesprekken hoor over het te veel van onderwijzers, dat op dit oogenblik op de markt staat. Men gaat uit van de gedachte, dat deze jongelui nu ook recht hebben op een plaats in de school. De Overheid zou dan als taak hebben, voor zulke jonge menschen een eenigszins dragelijke toestand te scheppen. Ook voor de volgorde, waarin de jongelui de school moeten binnenkomen, wanneer straks de wachters allen geplaatst zijn, roept men om regeeringsmaatregelen.

Ik beweer, dat hier wel wat begripsverwarring bij aan het woord is. Nooit is aan iemand beloofd, toen hem een akte van bekwaamheid werd uitgekeerd, dat hij nu ook zekerheid van een benoeming en van een positie had. Hoe kon de regeering dat ook doen. Men kan nu achteraf wel beweren, dat de regeering de opleiding had moeten stoppen, maar dat is napleiten. Veel meer schuld aan het te veel hebben de ouders, die hun kinderen lieten opleiden. Men kan het ook voor een deel wijten aan de staatsexamen, die altijd een onberekenbaar aantal akte-bezitters leverden, maar in elk geval moet vaststaan, dat akte-bezitters geen positie waarborgt.

En waar zou nu de Overheid haar recht op moeten gronden, om aan te wijzen, wie van de werkzoekenden het eerst de school moeten worden binnengelaten? 't Is wenschelijk, dat de oudere lichten voorgaan, maar daar moet toch de Overheid zich niet in mengen. Dat moeten nu de besturen en de groote schoolorganisaties regelen. Daarvoor hebben we Schoolraad, Christelijk Nationaal Schoolonderwijs, Christelijk Volksonderwijs, Gereformeerd Schoolverband. Deze organisaties hebben grooten invloed op de bij haar aangesloten besturen. Deze samen moeten nu een regeling ontwerpen, waardoor de toevloeding van de wachende arbeidskrachten op billijke wijze plaats heeft. Stramme wettelijke voorschriften zijn hier niet den aard van het vrije onderwijs in strijd. Maar orde moet er wel worden geschapen, op dat wie het langst wachten niet op zij worden gedrongen door de laatst gekomenen. 't Is altijd jammer, dat er menschen zijn, die niet kunnen afwachten, wat het eigen initiatief hier tot stand kan brengen, maar die onmiddellijk om regeling van boven af vragen.

En in de tweede plaats wil ik wijzen op legendenvorming, die ook hier weer plaats heeft. Op het Schoolcongres kwam het ook al even aan den dag. Er wordt dan maar klakkeloos beweerd, dat de kweekscholen maar hebben opgeleid en heel wat jonge levens hierdoor in de misère zijn gebracht.

Op enkele dingen wil ik in dit verband eens even wijzen. In 1935 werden de laatste parallel-

klassen afgeaan de kwachthe de voor het v Zoo weinig spoedig voo

Ook mag rekenbare D Van de kw jongelui da daten, die s aantal moe

En dan t schappelijke spreken. U vaak, dat d het lokmidd school laa een jongm de verzucht woordig an niet zoo du te komen, h wat aanlok die in het v konden wor allemaal be verwijt van, neer men a wijten, dat is opgeleid overschrijdt we aan een Christelijk merkwaa tekort aan l het aantal s en verre o lingen, als d Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Daarom als zouden gaan. Wel reguleering wijzers mer ook van de nu eindelijk gevraagd: l zoo regelen dat is ook groot surpl Gr.

Uit een artikel van Dr. Chr. J. W. Teeuwen in „Gedersche Kb.“:

Dezer dagen verscheen in Parijs een boekje: „Retour de l'U.R.R.S.“ (Nouvelle Revue Française — Parijs 1935).

Binnenkort hopen wij op dit zeer markante geschrift nog even terug te komen. Het beschrijft de indrukken van een vriend der Sowjets, de journalist André Gide — van het Russisch communisme. De Franschman is totaal ontgoocheld teruggekomen.

Merkwaardig is wat deze auteur mededeelt over den „krankzinnigen eeredienst aan Stalin gewijd“. Wij deelen hiervan het volgende mede.

Hij reisde door het geboortedorp van Stalin en dacht er toen aan, hem een telegram te zenden om hem voor de ontvangst in Rusland te bedanken. Men heeft het telegram niet willen verzenden, zonder aan den persoon van Stalin in den tekst „leider der arbeiders“ of „heer en meester der volkeren“ toe te voegen. Het telegram is verzonden, maar Gide wees er alle vaderschap van van de hand, evenals alle redevoeringen in Rusland, daar hij den indruk en de ondervinding had, dat men herhaaldelijk vertalingen van dergelijke en andere toevoegingen had voorzien.

De volgorde.

Verleden week hebben zoowel Prof. Greijdanus als ik iets opgemerkt over wat „De Heraut“ heeft geschreven naar aanleiding van het publieke feit, dat de volgorde in de synodale uitspraak betreffende zelfonderzoek was: geloof, bekeering, en zelfonderzoek. Daarbij kwam ook de naam van Dr. Boeijsing ter sprake. Hierom geven we door wat deze zelf opmerkt in „Geref. Kbl. Haarlem“:

Eenige weken geleden heb ik bij een overzicht van de voornaamste zaken door de Synode van Amsterdam behandeld, ook vermeld het initiatiefvoorstel van Prof. Kuyper inzake het zelfonderzoek, dat Dr. J. Douma met groote bereidwilligheid heeft ingediend. Ik maakte daarbij de simpele opmerking, dat er, blijkens het synodaal persverslag, een klein maar niet onbelangrijk verschil bestond tusschen de bewoording van Dr. Douma en de uitspraak van de Synode. Had de eerste als volgorde van noodzakelijke kanselvermaningen gesteld: „zelfonderzoek en geloof en bekeering“, in de synodale uitspraak bleek dit zelfonderzoek achter geloof en bekeering te zijn geplaatst. En ik heb met deze verschikking mijn instemming betuigd. Immers, iemand die niet gelooft, bezit geen geestelijk leven, is geestelijk dood en kan dus in geen enkel opzicht zijn geestelijken staat of toestand onderzoeken. Logisch, doch ook in de werkelijkheid moeten daarom geloof en bekeering vooraf gaan aan het zelfonderzoek. En ook in de prediking moet die volgorde betracht.

Nu schijnt er over dit puntje in de kerkelijke pers nog verder nagepraat te zijn. En dat wel in een richting, die Prof. Kuyper voelt indruischen tegen zijn oorspronkelijken opzet. Daarop nu reageert hij in „De Heraut“.

Nadat Dr. B. dan „De Heraut“ heeft geciteerd, en met name heeft gewezen op de beschuldiging van het blad, dat er een onjuiste voorstelling gegeven zou zijn, merkt hij verder op:

Ik weet niet wien hij daarbij op het oog heeft.

Maar wel weet ik, dat zijn beschuldiging niet gering is. Er zouden namelijk predikanten zijn, die onderzoek naar den geestelijken staat verboden achten, omdat binnen het verbond die bij allen in orde is. In een ander artikel in hetzelfde nummer schaaft hij zulken bij degenen, die door een dergelijke prediking de menschen „met een ingehouden hemel naar de hel“ laten gaan.

Ik meen nu, dat, om concreet te worden, tegen zulk een predikant onverwijld een aanklacht zou moeten ingediend worden, opdat hij zijn onheilig in slaap sussen der zielen niet ongehinderd voortzette. Dan zouden we ook opschieten.

Maar is er inderdaad één zo'n predikant aan te wijzen? Als er tegenwoordig nadruk op wordt gelegd, dat het onderzoek naar den staat, binnen het verbond, ook van uit het verbond, verbondmatig moet geschieden, is dat zielen in slaap wieden?

Is het niet veeleer het scherpste, het vruchtbaarste en meest doeltreffend middel tot geestelijke zelfkennis? En geheel naar de Schrift!

Ik houd het er daarom het liefst voor, dat er rondom de zaak van het zelfonderzoek nog altijd ontzaglijk veel droef misverstand heerscht.

Vervolgens, in terugslag op wat „De Heraut“ heeft opgemerkt inzake opzettelijke misleiding, advocaten-slimheid, etc., zegt Dr. Boeijsing:

Het ligt niet op mijn weg op deze onthoerzeming in te gaan. Ik denk echter, dat hij die hier, ongemeen fel, feitelijk van „opzettelijke misleiding“ beticht wordt, zelf wel zal komen aankloppen. Als het maar geen oneenigheid geeft.

Zoo ik zelf een tikje ondeugend zou mogen wezen, zou ik willen opmerken, dat ik nu den indruk heb gekregen, dat innerlijke gevoelens zijn geprojecteerd op uiterlijke toestanden en dat dus de stormbal, aan kerkelijke kusten geschenen, wel beschouwd ditmaal heeft gehangen aan eigen zielestrand.

Eindelijk nog dit:

Ten slotte beroept Prof. Kuyper zich op Zondag 31, die spreekt over de hanteering van de sleutels des hemels.

En zeer juist merkt hij op, dat „het zelfonderzoek, dat bij elke prediking noodig is, niet alleen daarop betrekking heeft, hoe ver men in het geloof en de bekeering gewassen is, maar of men nu waarlijk de belofte des evangelies aanneemt, dan wel ongelovig is en zich niet van harte bekeerd heeft“. (De Cate-

ortcijfer in de g van het per- belangrijk is, moet dus zeer anwas zou op n.

pen (R.-K. en n grooter is jaar. Voor hun actor. groepen (Ned. ij wie het aantal en hebben dus lge versterking af. Tot nu toe lie versterking en. Maar ook stische zijde eerden kunnen missen. De af- an deze groep, ngeroerde pro- belangrijker, s de vraag, of „gewenscht“ is smart over den ede om terug-

i „burgerlijken onze aandacht ag hoeveel van die tot een be- gehuwd waren u weer de con- g van de vorige

B. L. B.

ENTI
RWUS

s er altijd veel n legendenvor- ik in bladen hoor over het dit oogenblik an de gedachte, hebben op een ou dan als taak en een eenigs- en. Ook voor de school moeten e wachtgelders regeeringsmaat-

gripsverwarring iemand beloofd, eide werd uitge- een benoeming n de regeering af wel beweren, d moeten stop- el meer schuld s, die hun kin- het ook voor men, die altijd zitters leverden, a, dat akte-bezi-

haar rechi op en, wie van de moeten worden dat de oudere et toch de Over- peten nu de be- isaties regel- Christelijk Nat- Volksonderwijs, ze organisaties iaar aangesloten u een regeling g van de wach- ke wijze plaats rriffen zijn hier erwijns in strijd, geschapen, op op zij worden enen. 't is altijd die niet kunnen f hier tot stand ijk om regeling

wijzen op legen- plaats heeft. Op ok al even aan kkeloos beweerd, en opgeleid en n de misère zijn

it verband eens laatste parallel-

klassen afgeleverd, die met regeeringstoestemming aan de kweekscholen waren gevormd. In 1931 achtte de Minister het nog noodig, permissie voor het vormen van dubbele klassen te geven. Zoo weinig was toen nog te voorzien, dat we spoedig voor een overcompliceet zouden staan.

Ook mag niet worden vergeten, dat de onberekenbare factor van de staatsexamens meetelt. Van de kweekscholen weet men precies, hoeveel jongelui daar in opleiding zijn, van de kandidaten, die staatsexamen gaan doen, kan men het aantal moeilijk schatten.

En dan mag men niet vergeten, dat de maatschappelijke toestanden ook een woordje meespreken. Uit particuliere gesprekken bleek mij vaak, dat de veilige positie van den onderwijzer het lokmiddel is, waarom men zoonlief de kweekschool laat bezoeken. Werd de studie-weg voor een jongmensch afgeraden, dan luidde heel vaak de verzuchting: „Maar wat moet je er tegenwoordig anders mee?“ Die opleiding was dan niet zoo duur en als het lukte om er tusschen te komen, had men toch een aardige positie, heel wat aantrekkelijker dan de wankelbare postjes, die in het vrije maatschappelijke leven met moeite konden worden veroverd. Ik vind dit natuurlijk allemaal best en ik maak er de ouders geen verwijt van, maar ik breng het ter sprake, wanneer men aan de Kweekscholen zou willen verwijten, dat er maar op onverantwoordelijke wijze is opgeleid tot een aantal, dat de behoefte verre overschrijdt. Naar de normale behoefte hebben we aan een twintigtal kweekscholen voor het Christelijk onderwijs niet te veel. En is het niet merkwaardig, dat nu enkele kweekscholen een tekort aan leerlingen hebben, maar dat bij andere het aantal aangiften het aantal beschikbare plaatsen verre overtreft? Een school heeft geen leerlingen, als de ouders ze er niet aan toevertrouwen.

Daarom moet de legende worden afgewezen, als zouden de kweekscholen hier fout zijn gegaan. Wel blijkt weer de noodzakelijkheid van reguleering. Het is wel na te gaan, hoeveel onderwijzers men zoo ongeveer jaarlijks noodig heeft, ook van de verschillende categorieën. Men moest nu eindelijk gaan doen, waarom al zoo lang is gevraagd: Laten de groote organisaties de zaken zoo regelen, dat tekort wordt voorkomen, want dat is ook noodlottig, maar dat ook een al te groot surplus geen noodtoestanden schept.

Gr. G. MEIMA.

Elisabethsvloed en Mussert.

De „Provinciale Zeeuwsche Middelburgsche Courant“ (26 Nov.) schrijft:

Een der zielsche — om niet, met Bolland, van „zielige“ te spreken! — achtergronden van fascisme en nationaal-socialisme is de heilandsgedachte, de heiland-achtige, zeker meer dan menselijke vereering die men voor den leider koestert, en die dan door een „knechtenpers“ stelselmatig wordt aangewakkerd. Wij zien dat in Italië, waar de koning volkomen bij den Duce in het niet zinkt; wij zien dat in Duitschland, waar kritiek op den Führer niet als gewone majesteitsschennis, maar bijna als heiligschennis wordt beschouwd, en... nu beginnen we met die dwaasheid hier te lande warempel ook al!

„Het Nationale Dagblad“ — aldus „De Vrijheid“ — laat evenmin als „Volk en Vaderland“ eenig middel onbeproefd, dat ir Mussert dieper in de draaikolk van den hoogmoedswaanzin kan dompelen.

Ten bewijze hiervan haalt „De Vr.“ dan uit het nr van 18 November dezes Nazi-onalen dagblads een artikel aan, waarin herinnerd wordt aan den St. Elisabethsvloed van 18 Nov. 1421, waardoor Hel-landsloep en Biesbosch ontstonden, als gevolg van een doorbraak van den Merwededyk bij Werkendam. En na wat gejeremiseer over dien vloed van meer dan vijf eeuwen geleden vervolgt dat blad ir godslasterlijken waan en verblindheid aldus:

Aan ons om de duiding van Gods wil in dat al te erkennen.

Want werd Werkendam op den 18en van Slach- maand 1421 door den St. Elisabethsvloed op onzen Dietschen landschapbodem dus het merkteken van Dietsche gespletenheid, op den 11en van Bloed- maand 1894, bijna vijf eeuwen later, aanschouwde in datzelfde kleine Werkendam de man het levens- licht, die eenmaal de vlag van de volksche herop- standing van de volksche hereeniging zou planten in alle Dietsche gewoen.

Deze man is Mussert!!

Waarlijk ligt hierin meer dan 'n simpel toeval. Voor wie de zin van ons volksverleden begrijpt, is dit 'n open- baring, die niet mag worden misver- staan.

De heele spatieering der laatste alinea is van „Het Nationaal Dagblad“. Commentaar — aldus „De Vrijheid“ — schijnt geheel overbodig. Alleen deze vraag: is Mussert waarlijk zoo hoogmoedswaanzinnig, dat hij dit slikt?

Ons dunkt dit commentaar toch niet overbodig:

of zekere heer Mussert dezen waanzin al dan niet slikt, mag ons koud laten.... maar als het Neder- landsche volk dit slikt.... dan zouden wij inderdaad zeggen, dat het tijd wordt, gezegd volk wakker te schudden!

Tot zoover de „Prov. Z. en M. Crt.“

Ik moet maar weer denken aan de Duitsche kiosken, waarin vlak vóór Hitler de macht veroverde, heele bergen van litteratuur werden te koop geboden, waarin uit de sterren Hitlers levensloop werd geprofeteerd. Het stond allemaal in de sterren geschreven. De horos- coop sprak onbedriegelijke taal...

Jammer intusschen, dat het niet precies 5 eeuwen, doch „bijna“ 5 eeuwen zijn...

Overigens is 11 Mei de dag van het eerste revolutio- naire attentaat op Keizer Wilhelm (1878)...

Leider en lijder.

In „Organist en Eredienst“, orgaan v. d. Ver. v. Orga- nisten bij de Geref. Kerken, welk orgaan we reeds her- haaldelijk met instemming begroetten, en belangst- elend blijven volgen, treffen we een artikel van Drs Joh. Luykenaar Francken, waaruit een enkele passage hier volgt:

Hoe nodig het is, om ook de schijnbaar „pietlute- rige“ dingen op z'n tijd een flinke beurt te geven, viel me op, toen ik in de loop van de vorige maand op verzoek van het studentencorps aan de Theologische Hogeschool te Kampen, „Fides Quaerit Intellectum“ een causerie hield als inleiding op een bespreking van het onderwerp „Liturg en Organist“. De aanlei- ding daartoe was op zichzelf ook weer een „kleinig- heid“.

Met het „kleinigheidje“ is bedoeld gemeld orgaan. Verder:

En zo heb ik die avond allerlei „aangesneden“, dat voor een leider van de Eredienst misschien een futi- liet lijkt, en toch gewichtig is, omdat kleine oorzaken en vooral de telkens wederkerende oorzaken zulke grote gevolgen kunnen hebben voor de orde en het karakter van de Eredienst, en er, dank zij het door- werken van onze Verenigingsarbeid nu eens een ge- legenheid was om over die dingen te spreken in een kring, voor wie het betekende: een stuk aanstaande praktijk, contact met de organisten in het algemeen, en een kijkje achter de gordijntjes van de orgelgalerij. Contact naar alle kant. Toen was het of ik koppels opentrok: onaanzienlijke trekkers op zichzelf, laten ze de muziekstroom van alle kanten door en dienen zo, in alle houterigheid, een verheven ideaal.

Drs Luykenaar Francken sprak over „Liturg en Organist“:

In de Eredienst is de liturg onbetwistbaar l e i d e r. Evenals overall, is ook in de Eredienst de leiding het best, wanneer die zo weinig mogelijk gevoeld wordt. Daarop moet de aanstaande liturg aansturen, dat hij zo leert leiden.

Voor predikanten is dat allerminst gemakkelijk, want de dominee heeft in de Eredienst zeggenschap ook over dingen, waarvan hij in de regel weinig ver- stand heeft. Daarom moet hij zich op de hoogte laten brengen, en zich op de hoogte w i l l e n laten brengen. De zaken lopen het best, als de geleiden ervan over- tuigd zijn, dat de liturg de moeilijkheden kent, er rekening mee houdt en aanstuurt op zo zelfstandig mogelijke mede-werking.

Als ook de organist zijn taak verstaat en haar aan kan, loopt alles op rolletjes.

Het meest van belang voor den liturg is, te weten wanneer hij wél, en wanneer hij niet moet ingrijpen, en zo dat laatste nodig is, op welke manier dat ge- wenst is.

Daarbij sta voorop, dat liturg en organist beiden er naar dienen te streven, de Eredienst ordelijk en naar eigen aard te doen verlopen, en zo, dat het ideaal zo dicht mogelijk benaderd wordt.

De liturg kan hiertoe meewerken in en buiten de Eredienst.

En de organist niet minder.

Daar de predikant onbetwist leider is in de Eredienst, dient de organist zonder meer te gehoorzamen, indien de liturg op een bepaald oogenblik meent te moeten ingrijpen. Ook als wat van hem gevraagd wordt, in- gaat tegen zijn muzikale (of liturgische) overtuiging.

Maar in dat laatste geval is de organist verplicht, om alles te doen, wat mogelijk is, om buiten de dienst den liturg te overtuigen van het verkeerde in zijn leiding. En omgekeerd is de liturg verplicht, te luis- teren naar den man, die, als hij bekwaam is voor zijn taak (let op die ernstige beperking) alle belemme- ringen in de vervulling van zijn taak uit de weg moet zien te ruimen, met beroep op het belang van de Eredienst. Geen enkele collega behoeft, neen mag lijder zijn van den leider. Als dat ergens zo is, dan is er wat fout, of met den liturg of met den organist, of de verhouding tussen die twee deugt niet, of er zijn andere verhoudingen niet in orde.

Voor een goede verhouding, en voor het juist ver- richten van de organistentaak, kan de predikant, juist de predikant, vaak zo veel doen buiten de dienst. Denk alleen eens aan de invloed in de kerkeraad. Wat kan een predikant, die inzicht heeft in de moeilijk- heden, waarmee de collega op de orgelbank worstelt, daar alleen al vaak talloze „misverstanden“ uit de weg ruimen. Wat kan hij niet allerlei beslissingen, waarbij ook de organist betrokken is, ten goede be- invloeden... of ten kwade.

Het leiderschap van den liturg mag niet zo zijn, dat 't vergelijkbaar is met het menen van een rede- loos stuk vee, of het africhten van recruten, wier grootst gebrek is, dat ze wel eens zelf willen denken.

Het kan, wil het goed zijn, eerder vergeleken worden met het dirigeren van een groot koor, waarvan een onderdeel staat onder de leiding van een bekwaam musicus, die zich willig met zijn koor, ondergeschikt en toch zelfstandig, dienstbaar stelt ten behoeve van het geheel.